

حضرت آیةالله سبحانی در سلسله جلسات مباحث «کلام اسلامی» که از ۲۶ تیرماه تا پنجم مردادماه در مدرسه عالی نواب مشهد برگزار شد، به تبیین برخی مباحث اعتقادی پرداختند. آن‌چه در پی می‌آید، گزیده‌ای از مباحث معظمله در چند جلسه از این نشست‌هاست. استاد عالی‌قدر حوزه، در نخستین جلسه از این سلسله جلسات، به تبیین «تقیه» پرداختند و با اشاره به ریشه و لغت واژه «تقیه»، خاطرنشان کردند: این کلمه از تقوا گرفته نشده، بلکه از «وقیه» و «وقایه» به معنی «سپر» استفاده شده است. ایشان در ادامه افزودند: تقیه زمانی است که فردی آزادی‌های دیگری را سلب کرده و او ناچار است برای حفظ جان، مال و عرض خود نوعی موافقت یا مخالف را نشان دهد. حضرت آیةالله سبحانی اظهار داشتند: بر اساس آیات قرآن کریم، تقیه در امم پیشین بوده و قرآن آن‌را به عنوان عملی امضایی، نقل نموده است. معظمله با بیان این‌که در میان اهل سنت معروف است که شیعه اهل تقیه است و مانند این است که تقیه را عمل را ایجاد نموده است، گفتند: تقیه را عقل و وحی امضا کرده، به طوری که هم در امم قبل و هم در میان امت اسلامی وجود داشته است. ایشان به آیه: «من کفر بالله من بعد إیمانہ اِلّا من آکوه وقلبه مطمئن بالإیمان ولکن من شرع بالكفر صدرا فعلیهم غضب من الله ولهم عذاب عظیم، س/ج ۱۱۰» اشاره کردند و اظهار داشتند: انسانی که به زبان کافر شود، اما در باطن به ایمانش باقی باشد، خدا او را استثنا می‌کند و بر غیر این مورد که در ظاهر و باطن کفر می‌ورزد، می‌گوید: «فلهم عذاب عظیم». حضرت آیةالله سبحانی، شأن نزول این آیه را دربرایه اظهار کفر عمار کرده و بیان آن آیه را کرده و یادآور شدند: تمام تفاسیر، این آیه را عمل او را تصدیق کرده‌اند. استاد حوزه علمیه قم در ادامه به آیه ۲۸ از سوره «آل عمران» اشاره کرده و با بیان این‌که این آیه مؤمنان را از قراردادن کافران به عنوان ولی و «اولی به نفس» منع کرده است، خاطرنشان کردند: طبق این آیه در صورتی که مسلمانی در یک حکومت کفر به ناچار زندگی کند، می‌تواند در صورت وجود حضرت آیةالله سبحانی در ادامه با اشاره به این‌که زندگی اصحاب کهف بر اساس تقیه بوده است، ابراز داشتند: اگر این دو آیه را با هم مقایسه کنیم، می‌بینیم که در امت‌های گذشته، تقیه بوده و قرآن در واقع با بیان این دو داستان به اهضای آن پرداخته است. ایشان افزودند: با توجه به این مطالب، مسئله تقیه موافق با فطرت انسانی است که برای حفظ جان، عرض و مال، سیر قرار می‌گیرد. ایشان ادامه دادند: حضرت ابوطالب ^{علیه السلام} نیز تقیه نکرده است، بلکه از زمان ماجرای شعب به بعد این تقیه را کنار گذاشته و ایمان خود را اظهار کرده است. معظمله با تأکید بر این‌که در عین قرآنی بودن، رویایی نیز هستیم، به روایاتی از ائمه معصومین علیهم‌السلام درباره تقیه اشاره و خاطرنشان کردند: با توجه به حدیثی از امام صادق ^{علیه السلام}، تقیه از دین است و کسی که تقیه را رد کند، قرآن و آثار قرآنی را رد کرده است، زیرا برای تقیه دلیل قرآنی و روایی وجود دارد.

حضرت آیةالله سبحانی با تصریح بر این مطلب که ملاک، همین مصادره آزادی در صورت به خطر افتادن فرد می‌باشد، به بیان مطلبی از امام شافعی پرداختند و اظهارداشتند: رازی در تفسیر خود در جزء هشتم آن در تفسیر آیه: **لَا یُضَدُّ الْمُؤْمِنُ الْکَافِرِینَ اَوْ لِیَهِ دُونِ الْمُؤْمِنِینَ** منی یغفل ذلک فلیس من الله فی شیء اِلّا ان تقوا منهم تقاةً **و یحذرکم الله نفسه و اولی الله للمصیر، آل عمران**۲۸، می‌گوید: مذهب شافعی در این مورد این است که اگر حالت مسلمانی با مسلمان مثل حالت او با کافر شد، در این‌جا تقیه حلال می‌باشد. ایشان ادامه دادند: جمال‌الدین قاسمی نیز در تفسیر خود به نام «محاسن التأویل» به این مطلب اشاره کرده است. معظمله با بیان این‌که بین نفاق و تقیه تفاوت وجود داشته است، برخی تقیه را از شعب نفاق می‌دانند که ظواهرش با باطن آن فرق دارد. این مرجع تقلید، تقیه را سلاجی ضعیف در برابر سلاح فرد قوی دانستند و گفتند: اگر در تقیه نقطه ضعیفی

هست، این نقطه ضعف به انسان ضعیف برنمی‌گردد، بلکه درباره ظالم است که او را وادار به تقیه نموده‌است.

دین در مورد تفتیش عقاید چه می‌گوید؟

حضرت آیةالله سبحانی در یکی دیگر از نشست‌های این سلسله جلسات بر عدم جواز تفتیش عقاید در دین تأکید کردند و گفتند: دشمن برای ایجاد هسته‌های مخالف در جامعه، از ابزارهای مختلفی مثل ارتداد، استفاده می‌کند و کاری به اسلامی یا مسیحی‌شدن ندارد. ایشان در ادامه بحث خود درباره حکم ارتداد در اسلام، تصریح کردند: امروزه برخی از ارتدادها و گرایش‌ها به مذاهب دیگر، ارتداد ریالی و دلاری است و ارتداد واقعی نمی‌باشد. استاد عالی‌قدر حوزه علمیه قم با بیان این‌که فقه اسلامی، آزادی‌های کامل و فراوانی دارد، گفتند: برخی محدودیت‌ها به خاطر ظلمه‌زدن بعضی از کارها به زندگی و آزادی افراد دیگر می‌باشد. ایشان با اشاره به این‌که امور اعتقادی تسلیم‌پذیر نیست، اظهار داشتند: پذیرش دین، بر اساس عقیده و تصدیق است که این تصدیق با مقدماتی همراه است. معظمله ادامه دادند: با توجه به این مطلب، آیه: **لَا ِکْرَاهَ فِی الدِّینِ قَدْ تَبِینَ الرِّشْدَ مِنْ اَلْغٰی فَمَنْ یَکْفُر بِالطَّاغُوتِ وَ یؤمن بالله فقد استمسک بالعروة الوثقی لا انقصاص لها والله سميع عليم**، بقره/۱۵۹، در مقام بیان حکم شرعی نیست، بلکه خبر از تکوین و واقعیت دارد. حضرت آیةالله سبحانی با بیان این‌که اساس و پایه پیشرفت اسلام، تبلیغ منطقی‌محور آن بوده است، خاطرنشان کردند: آیاتی مثل: **ادع الی سبیل ربک بالحکمة و الموعظة الحسنة و جادلهم بالتی هی احسن ان ربک هو اعلم بمن ضل عن سبیله و هو اعلم بالمتهتدين**، س/ج ۱۱۵، ... نشان‌دهنده تأکید اسلام بر پذیرش منطقی و برهانی دین است. ایشان در ادامه یادآور شدند: باید توجه داشت‌که بین تفتیش عقاید و ارتداد تفاوت وجود دارد، زیرا اصالۃالصحه در فقه اسلام، اصلی محکم و متقن می‌باشد و بر همین اساس، تفتیش عقاید در دین ممنوع است. این مرجع تقلید در ادامه با بیان این‌که نظام‌های موجود در عالم چه الحادی باشند و چه اعتقادی و مذهبی، توطئه علیه خود را نمی‌پذیرند، اظهارداشتند: اگر فرد مرتد در کشورهای اسلامی فعالیت تبلیغی انجام دهد، این ارتداد نوعی توطئه علیه آن نظام می‌باشد و باید با او مقابله کرد. ارتداد به این معنی، برای نظام اسلامی تبلیغ نمی‌کند، آن نظام هم با او کاری ندارد. معظمله با اشاره به این‌که ارتداد یک ترند و حیلۀ یهودی در زمان پیامبر اکرم ^{صلی الله علیه و آله} بوده است، تأکیدکردند: امروز هم این حیلۀ توطئه صهیونیست دنبال می‌شود. حضرت آیةالله سبحانی با بیان این‌که در میان انسان‌ها، «آزادی» واژه‌ای دلپذیر و فرحبخش است، خاطرنشان کردند: بسیاری از فعالیت‌ها در زیر چتر این واژه فرحبخش انجام می‌گردند، اما علیه آزادی بکار برده می‌شوند. ایشان افزودند: این چه دنیا نما پذیرفته است، آزادی به شرط عدم تجاوز به حقوق دیگران می‌باشد. معظمله تفاوت بین آزادی در کشورهای اسلامی را با نظام‌های لیبرال در این دانست که در این نظام‌ها آزادی، به معنای عدم تجاوز به حقوق دیگران است، ولی در نظام اسلامی علاوه بر این، سلب سعادت نیز مورد نظر می‌باشد.

تفاوت عقیده شیعه با معتزله

حضرت آیةالله سبحانی در ادامه این مباحث کلامی دیدگاه‌های دوازده‌گانه معتزله و اشاره‌ها به نقد و بررسی قرار دادند. معظمله با بیان این‌که مستشرقان گاهی امامیه را وامدار اشاره کرده است و یا معتزله می‌دانند، اظهار داشتند: البته از این دو تفکر، تفاوتی وجود داشته است. مستشرقین انتظاری نیست، زیرا آن‌ها با عینک تضعیف به طوایف اسلامی می‌نگرند. ایشان در ادامه به تفاوت کلام امامیه با معتزله اشاره کردند

توسط آیةالله‌العظمی سبحانی در مشهد صورت گرفت؛ تبیین علمی مباحث اعتقادی

و با بیان این‌که این مکتب توسط واصل بن عطا پایه‌گذاری شده است، تفاوت دیدگاه‌ها و اعتقادات امامیه با معتزله در مسایل مختلف را تشریح کردند. این مرجع تقلید با اشاره به آیه ۲ سوره مبارکه «التغابن»: **«هو الذی خلقکم فمنکم کافر ومنکم مؤمن والله بما تعملون بصیر»**، ابراز داشتند: اعتقاد معتزله مبنی بر این‌که فردی که گناه می‌کند نه مؤمن است و نه کافر؛ با این آیه رد می‌شود، اما امامیه در این مورد با اشاعره موافق می‌باشد. معظمله با بیان این‌که امامیه بهشت و دردخ را مخلوق می‌داند، اما نسبت به مکان آن آگاهی ندارد، این مطلب را تفاوت دوم عقیده امامیه با معتزله دانستند و گفتند: البته این مسئله، مسئله‌ای تفسیری و قرآنی است؛ بنابراین ضرری متوجه نمی‌شود. ایشان با بیان این مطلب که تمام مسلمانان به وجود شفاعت اعتقاد دارند، خاطرنشان کردند: معتزله برخلاف امامیه معتقد است، شفاعت برای علو درجه و ویژه مؤمنین است؛ پس برای کنهکاران و اسقاط عذاب و گناه نیست، اما دلیل قرآنی که این شفاعت برای اسقاط عذاب است نه علو درجه؛ این نظریه را

رد می‌کند؛ به عبارت دیگر، شفاعت از اختراعات اسلام نیست، بلکه در ملل گذشته به معنی اسقاط عذاب بوده و قرآن کریم همان را با مقداری تصحیح و محدودیت به شرط ارتباط ایمانی با خدا و رابطه روحانی با شیعی، امضا کرده است، چهارمین مسئله مورد اختلاف در مباحث کلامی امامیه با معتزله احیاط است. احیاط یعنی در صورت انجام گناه، تمام اعمال خوب فرد از بین می‌رود و این، مورد قبول امامیه نیست، چون امامیه احیاط را فقط در زمانی که فردی از دین خارج شود، صادق می‌داند. این مرجع تقلید پیشین مورد را غلو معتزله در حجت عقل دانستند و با بیان این‌که عقل در مرتبه عقول پایین‌تر از غلو معتزله در نزد امامیه حجت چهارم است، افزودند: معتزله تمامی ظواهری را که با عقل، مختصر تصادمی داشته باشد، فوراً تأویل می‌کنند، در صورتی که نصی و حجتی از حجت خدا نباشد، عقل حاکم است. امامیه معتقد است، قبول توبه توأبیر بر خدای تعالی واجب نیست و اگر چنین کند، لطف او می‌باشد، اما معتزله قبول توبه تائب را بر خدا فرض و واجب می‌داند. این مرجع تقلید در ادامه با اشاره به این مطلب که در نظر امامیه، انبیا افضل از ملئکه می‌باشند، نظر معتزله را عکس این نظر عنوان و خاطرنشان کردند: دلیل ما این است که ملئکه قدرت بر انجام گناه ندارند، اما انسان قدرت بر معصیت دارد؛ پس در عین قدرت با عدم ارتکاب آن، مقامی بالاتر از ملئکه خواهد داشت. تفاوت بعدی در مسئله اختیار در انجام و ترک کاری است که امامیه آن‌را جزو آفرینش می‌داند، اما معتزله در این مورد انسان را «مفروض» رها و وانهاد- و اشاعره نیز مسیره - یعنی ناچار برای حضور در راه و مسیر ترک یا فعل- می‌دانند؛ در صورتی که عقیده تقووض و مفروضه‌بودن انسان به خاطر تنزیه الهی است، اما معتزله توجه ندارند که انسان تحت مشیت و

بوسیدن ضریح ائمه ^(ع)، چرا؟

دلایل بوسیدن و احترام کردن ضریح حرم ائمه اطهار علیهم‌السلام، تبرک‌جستن و نشان‌دادن

علاقه و محبت مردم به اهل‌بیت علیهم‌السلام در ادامه سلسله جلسات کلام اسلامی در مشهد توسط آیةالله‌العظمی سبحانی تشریح شد. معظمله به معنی اصطلاحی «تبرک» و «تبرک‌جستن» اشاره کردند و اظهار داشتند:

سنت الهی بر این است که همیشه مسببات از مخیر بودن انسان می‌باشد. حضرت آیةالله سبحانی نهمین تفاوت را این‌گونه عنوان کردند، که امامیه معتقد است، در بدو خلقت تا زمانی که انبیا نیامده‌اند، عقل کافی نیست، بلکه انبیا باید روشنی دل و ضمیر ایجاد نمایند، تا عقل کارساز باشد و معتزله خلاف این را معتقدند. این مرجع تقلید، معصوم‌بودن از گناه و انتصابی‌بودن امام را از اعتقادات امامیه دانستند و گفتند: معتزله مثل اشاعره در این مورد به انتخاب امام و رهبر و عدم لزوم معصومیت او معتقد هستند، در صورتی که آیه: **یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول واولی الامر منکم ان تنازعتم فی شیه فردوه الی الله و الرسول ان کنتم تؤمنون بالله والیوم الآخر ذلک خیر و احسن تأویلاً**، س/ج ۱۵۷، نشان می‌دهد که امام باید از ابتدا معصوم باشد. فخر رازی نیز بر این مطلب اشاره دارد که خدا در این آیه آورده که اولوالامر را باید مطلقاً اطاعت و پیروی نمود و این اطلاق بر معصومیت آن تأکید دارد. اکثر امامیه معتقدند، امر به معروف و نهی از منکر به دلیل امر قرآن کریم، واجب است و یازدهمین

پیامت‌اعلم بینهم **امرهم فاقوالوا انبوا علیهم بنیانا زینتاً علیهم قال الذین غلبوا علی امرهم لتتخذن علیهم مسجداً**، عهف/۱۲۷، اظهار داشتند: مردم برای اصحاب کجست، مسجد یادبود ساختند و بر آن تبرک جستند. ایشان در ادامه استدلال کردند: این آیه مسئله تبرک‌جستن و مسجدساختن در کنار قبور بزرگان را به خوبی تفهیم می‌کند. معظمله با بیان این پرسش که برخی ادعا دارند، تبرک جستن در قبل از اسلام بوده است، یادآورد شدند: قرآن کریم اگر مطلبی را بیان کند و نخواهد تصدیق نماید، آن را نقد می‌کند. این مرجع تقلید با بیان این‌که اگر این آیات ویژه شرایع گذشته باشد، نباید این‌گونه نقل می‌شد و حتماً نقدی داشت، گفتند: قرآن در نظر ما پیشواست و به عنوان اسوه، استفاده می‌شود. ایشان به آیه: **« و اذ جننا البیت مثابة للناس وامنأ واتخذوا من مقام ابراهیم مسلماً و عهدنا الی ابراهیم و اسماعیل ان ظهرا یتبی لعلاتین و لعلاتین و ابرکع و السجود»**، بقره/۱۲۵، اشاره کردند و اظهار داشتند: این بیان هم به دلیل تبرک و خیر داشتن است. حضرت آیةالله سبحانی در ادامه به داستان‌هایی از پیامبر اکرم ^{صلی الله علیه و آله} و اصحاب ایشان در تبرک‌جستن به ظرف آب و منبر پیامبر گرامی اسلام ^{صلی الله علیه و آله} اشاره کردند و افزودند: این مطلب در کتاب‌های شیعه و سنی بیان شده است. ایشان تصریح کردند: اگر تبرک‌جستن شرک محسوب می‌شد، صحابه به بازمانده طرف آب، «مانه» (جای دست)، منبر رسول اکرم ^{صلی الله علیه و آله} تبرک نمی‌جستند. معظمله نفی تبرک را از آن زمان بیان داشتند و گفتند: تبرک، مسئله‌ای واضح در میان امام گذشته و اصحاب سبحانی با بیان این‌که دیگران تبرک‌جستن را مشروط به لمس‌کردن بدن پیامبر ^{صلی الله علیه و آله} می‌دانند، خاطرنشان کردند: این مطابق مکتب اشعری و بدتر از آن است که بر هیچ تأثیری به غیر خدا، مسئول نیستند و تنها مؤثر را چه خوب و چه بد، خدا می‌دانند. ایشان تبرک جستن مشروط فقط به لمس بدن رسول اکرم ^{صلی الله علیه و آله} رد کردند و اظهار داشتند: شیخین از عایشه اجازه گرفتند که در کنار قبر پیامبر ^{صلی الله علیه و آله} دفن شوند؛ آیا با دو قبر کنار هم، بدنشان به یکدیگر می‌رسد و لمس می‌شود که با این کار می‌خواسته‌اند، تبرک بچویند؟ معظمله در پایان به آیه: **«قل ان کان آباؤکم و ابناءؤکم و اخوانکم و ازواجکم و عشیرتکم و اموال اقدرتتموها و تجارة تخشون کسادها و مساکن ترضونها احب الیکم من الله و رسوله و جهاد فی سبیله فترضوا حیاتی یاتی الله بأمره والله لا یدهی القوم الفاسقین»**، نوره/۱۲۷،

تفاوت کلامی امامیه با معتزله همین است که آنان امر به معروف و نهی از منکر را واجب عقلی می‌دانند. باید گفت: در یک جامعه سرنوشته فرد به سرنوشته جامعه بستگی دارد؛ در نتیجه اسلام که جامعه‌ای پاکدامن می‌خواهد، پس نیاز دارد که آورده نباشد تا آن آلودگی دامن تک‌تک افراد را نگیرد. ایشان دوازدهمین مورد تفاوت را مربوط به مسئله توبه مرتکب گناه کبیره عنوان کردند و افزودند: معتزله معتقدند، مرتکب گناه کبیره اگر توبه نکند، همیشه در آتش جهنم قرار می‌گیرد، برخلاف امامیه که در این صورت آن را معذب می‌دانند و معتقدند پس از عذاب، بخشیده و به بهشت می‌رود. حضرت آیةالله سبحانی در ادامه بحث تصریح کردند: کلام امامیه کلامی مستقل و برگرفته از قرآن، سنت معصوم و عقل می‌باشد و در کنار تفاوت کلامی اشاعره و معتزله با امامیه، ۲۱ تفاوت و اختلاف فقهی نیز بین شیعه و شافعی و حنبلی وجود دارد که می‌توان آن را زمان زمان میانه دانست و گفتند: تبرک، مسئله‌ای واضح در میان امام گذشته و اصحاب رسول خدا ^{صلی الله علیه و آله} بوده است. حضرت آیةالله سبحانی با بیان این‌که دیگران تبرک‌جستن را مشروط به لمس‌کردن بدن پیامبر ^{صلی الله علیه و آله} می‌دانند، خاطرنشان کردند: این مطابق مکتب اشعری و بدتر از آن است که بر هیچ تأثیری به غیر خدا، مسئول نیستند و تنها مؤثر را چه خوب و چه بد، خدا می‌دانند. ایشان تبرک جستن مشروط فقط به لمس بدن رسول اکرم ^{صلی الله علیه و آله} رد کردند و اظهار داشتند: شیخین از عایشه اجازه گرفتند که در کنار قبر پیامبر ^{صلی الله علیه و آله} دفن شوند؛ آیا با دو قبر کنار هم، بدنشان به یکدیگر می‌رسد و لمس می‌شود که با این کار می‌خواسته‌اند، تبرک بچویند؟ معظمله در پایان به آیه: **«قل ان کان آباؤکم و ابناءؤکم و اخوانکم و ازواجکم و عشیرتکم و اموال اقدرتتموها و تجارة تخشون کسادها و مساکن ترضونها احب الیکم من الله و رسوله و جهاد فی سبیله فترضوا حیاتی یاتی الله بأمره والله لا یدهی القوم الفاسقین»**، نوره/۱۲۷،

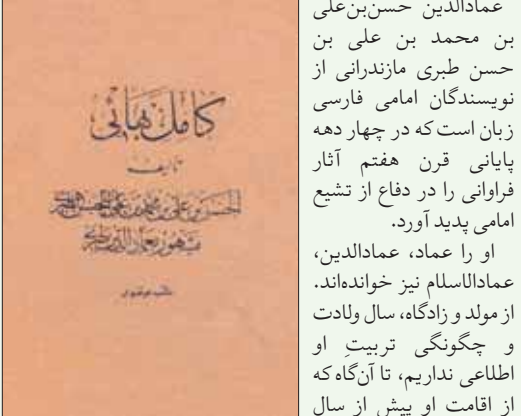
تفاوت کلامی امامیه با معتزله همین است که آنان امر به معروف و نهی از منکر را واجب عقلی می‌دانند. باید گفت: در یک جامعه سرنوشته فرد به سرنوشته جامعه بستگی دارد؛ در نتیجه اسلام که جامعه‌ای پاکدامن می‌خواهد، پس نیاز دارد که آورده نباشد تا آن آلودگی دامن تک‌تک افراد را نگیرد. ایشان دوازدهمین مورد تفاوت را مربوط به مسئله توبه مرتکب گناه کبیره عنوان کردند و افزودند: معتزله معتقدند، مرتکب گناه کبیره اگر توبه نکند، همیشه در آتش جهنم قرار می‌گیرد، برخلاف امامیه که در این صورت آن را معذب می‌دانند و معتقدند پس از عذاب، بخشیده و به بهشت می‌رود. حضرت آیةالله سبحانی در ادامه بحث تصریح کردند: کلام امامیه کلامی مستقل و برگرفته از قرآن، سنت معصوم و عقل می‌باشد و در کنار تفاوت کلامی اشاعره و معتزله با امامیه، ۲۱ تفاوت و اختلاف فقهی نیز بین شیعه و شافعی و حنبلی وجود دارد که می‌توان آن را زمان زمان میانه دانست و گفتند: تبرک، مسئله‌ای واضح در میان امام گذشته و اصحاب رسول خدا ^{صلی الله علیه و آله} بوده است. حضرت آیةالله سبحانی با بیان این‌که دیگران تبرک‌جستن را مشروط به لمس‌کردن بدن پیامبر ^{صلی الله علیه و آله} می‌دانند، خاطرنشان کردند: این مطابق مکتب اشعری و بدتر از آن است که بر هیچ تأثیری به غیر خدا، مسئول نیستند و تنها مؤثر را چه خوب و چه بد، خدا می‌دانند. ایشان تبرک جستن مشروط فقط به لمس بدن رسول اکرم ^{صلی الله علیه و آله} رد کردند و اظهار داشتند: شیخین از عایشه اجازه گرفتند که در کنار قبر پیامبر ^{صلی الله علیه و آله} دفن شوند؛ آیا با دو قبر کنار هم، بدنشان به یکدیگر می‌رسد و لمس می‌شود که با این کار می‌خواسته‌اند، تبرک بچویند؟ معظمله در پایان به آیه: **«قل ان کان آباؤکم و ابناءؤکم و اخوانکم و ازواجکم و عشیرتکم و اموال اقدرتتموها و تجارة تخشون کسادها و مساکن ترضونها احب الیکم من الله و رسوله و جهاد فی سبیله فترضوا حیاتی یاتی الله بأمره والله لا یدهی القوم الفاسقین»**، نوره/۱۲۷،

حرکت‌های اجتماعی و اصلاحی، بسیار اثرگذار می‌باشد. وی با بیان این‌که مسئله مهدویت از مسایل مهم، پرنقش و حیاتی برای تشیع به شمار می‌رود، یادآورشد: خرافات بسیاری که پیرامون مهدویت وجود دارد، به ما می‌فهماند که باید در مقابل تهدیدات، توجه لازم را داشته باشیم. حجة‌الاسلام والمسلمین ربانی با بیان این‌که از مدت‌ها قبل، نیاز به جهت‌گیری مجموعه‌های فعال عرصه مهدوی از کار فرهنگی به کار پژوهشی احساس می‌شد، اظهار داشت: اولین مجموعه‌ای که درعرصه علمی و پژوهش مهدوی شکل گرفت، پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی می‌باشد و خوشبختانه جهت‌گیری علمی در این مرکز بسیار افزایش یافته است. رئیس دفتر تبلیغات اسلامی، گفت: باید کارهای علمی و پژوهشی، پیرامون موضوع مهدویت گسترش یابد، تا با ارائه تصویری علمی و صحیح از جریان مهدویت، جلوی کسانی که می‌خواهند با تحریف این‌اندیشه از اثربخشی آن در جامعه جلوگیری کنند، ایستادگی شود. وی در ادامه، خطاب به مسئولین و دست‌اندرکاران پژوهشکده مهدویت و آینده‌پژوهی، گفت: روایاتی که اکنون در اختیار ماست، صحیح و ناصحیح مخلوط است؛ به همین دلیل لازم است کرد.

کامل بهائی

از عمادالدین طبری

عمادالدین حسن‌بن‌علی بن محمد بن علی بن حسن طبری مازندرانی از نویسندگان امامی فارسی زبان است که در چهار دهه پایانی قرن هفتم آثار فراوانی را در دفاع از تشیع امامی پدید آورد. او را عماد، عمادالدین، عمادالاسلام نیز خوانده‌اند. از مولد و زادگاه، سال ولادت و چگونگی تربیت او اطلاعی نداریم، تا آن‌گاه که در اقامت او پیش از سال ۶۷۲ هجری قمری در قم یاد شده است. در سال ۶۷۲ قمری به خواش بهاء‌الدین محمد، صاحب دیوان وزیر، از‌قم به اصفهان رفت و هفت ماه در آن‌جا ماند و جمع کثیری از مردم اصفهان، شیراز، ابرقو، یزد و بلاد آذربایجان به محضرش راه یافته و در انواع معارف الهی به تحصیل و استفاده پرداختند. او توانست در سایه حمایت‌های بهاء‌الدین محمد بن محمد جوینی (متوفای ۶۷۸ قمری) کتاب‌هایی را در دفاع از تشیع پدید آورد. عمادالدین، بهاء‌الدین محمد را و زبیری با تدبیر وصف می‌کند، اهتمام او را در بزرگداشت سادات و علمای شیعی می‌ستاید و وجود امثال او را برای بسط عقاید شیعه مؤثر می‌شمارد، چنان‌که در مقدمه «کامل بهائی» می‌نویسد: «در ملک مازندران که مولد مصنف این کتاب است، صد سال قبل از این پانصد تن شیعی نبودند و امروز که سنه خمسة و سبعین و ستماء (۶۷۵) است در وی پانصد تن مخالف نمی‌باشد؛ لذا عمادالدین، چهار کتاب خود را به نام او نوشته است. طبری از بزرگان علمایان و فقها به شمار می‌رود و علمای متأخر در کتب فقهی، فتاوی او را نقل کرده‌اند. او یکی از متفکران شیعی بوده که با حجت و برهان، اصل تولا و تبرا را مطرح کرده، و کتاب «مناب‌الطاهرین» را در اثبات تولا و به قول محدث قمری، «کامل بهائی» را یادآورد شدند: قرآن کریم اگر مطلبی را بیان کند و نخواهد تصدیق نماید، آن را نقد می‌کند. این مرجع تقلید با بیان این‌که اگر این آیات ویژه شرایع گذشته باشد، نباید این‌گونه نقل می‌شد و حتماً نقدی داشت، گفتند: قرآن در نظر ما پیشواست و به عنوان اسوه، استفاده می‌شود. ایشان به آیه: **« و اذ جننا البیت مثابة للناس وامنأ واتخذوا من مقام ابراهیم مسلماً و عهدنا الی ابراهیم و اسماعیل ان ظهرا یتبی لعلاتین و لعلاتین و ابرکع و السجود»**، بقره/۱۲۵، اشاره کردند و اظهار داشتند: این بیان هم به دلیل تبرک و خیر داشتن است. حضرت آیةالله سبحانی در ادامه به داستان‌هایی از پیامبر اکرم ^{صلی الله علیه و آله} و اصحاب ایشان در تبرک‌جستن به ظرف آب و منبر پیامبر گرامی اسلام ^{صلی الله علیه و آله} اشاره کردند و افزودند: این مطلب در کتاب‌های شیعه و سنی بیان شده است. ایشان تصریح کردند: اگر تبرک‌جستن شرک محسوب می‌شد، صحابه به بازمانده طرف آب، «مانه» (جای دست)، منبر رسول اکرم ^{صلی الله علیه و آله} تبرک نمی‌جستند. معظمله نفی تبرک را از آن زمان بیان داشتند و گفتند: تبرک، مسئله‌ای واضح در میان امام گذشته و اصحاب رسول خدا ^{صلی الله علیه و آله} بوده است. حضرت آیةالله سبحانی با بیان این‌که دیگران تبرک‌جستن را مشروط به لمس‌کردن بدن پیامبر ^{صلی الله علیه و آله} می‌دانند، خاطرنشان کردند: این مطابق مکتب اشعری و بدتر از آن است که بر هیچ تأثیری به غیر خدا، مسئول نیستند و تنها مؤثر را چه خوب و چه بد، خدا می‌دانند. ایشان تبرک جستن مشروط فقط به لمس بدن رسول اکرم ^{صلی الله علیه و آله} رد کردند و اظهار داشتند: شیخین از عایشه اجازه گرفتند که در کنار قبر پیامبر ^{صلی الله علیه و آله} دفن شوند؛ آیا با دو قبر کنار هم، بدنشان به یکدیگر می‌رسد و لمس می‌شود که با این کار می‌خواسته‌اند، تبرک بچویند؟ معظمله در پایان به آیه: **«قل ان کان آباؤکم و ابناءؤکم و اخوانکم و ازواجکم و عشیرتکم و اموال اقدرتتموها و تجارة تخشون کسادها و مساکن ترضونها احب الیکم من الله و رسوله و جهاد فی سبیله فترضوا حیاتی یاتی الله بأمره والله لا یدهی القوم الفاسقین»**، نوره/۱۲۷،

آثار

عمادالدین طبری یکی از نویسندگان پرکار سده هفتم است که در خصوص مسایل کلامی، حکمی، حدیث و فقه، آثار گران‌بهایی به فارسی و عربی نگاشته است. نثر فارسی نگاشته‌های او بسیار ساده و روان و نزدیک به فهم همگان است؛ تا آن‌جا که گویا وی در ساده‌نویسی عمد داشته است. از آثار او آن‌چه که چاپ شده : ۱. اربعین؛ رساله مختصری درباره فضایل امیرالمؤمنین علی‌ع‌السلام است؛ ۲. تحفة‌الآبرار فی مناقب الأئمة الأطهار علیهم‌السلام؛ ۳. معتقد الإمامیه؛ ۴. مناقب الطاهیرین؛ ۵. اسرار الإمامیه؛ ۶. کامل بهائی.

کامل بهائی

مشهورترین اثر عمادالدین، کامل بهائی است. وی این کتاب را در اصفهان به پاس تجلیل و احترامی که بهاء‌الدین صاحب دیوان از او به‌عمل می‌آورده، برای او تألیف و به نام او موسوم کرده‌است. این کتاب به فارسی است. مؤلف در مدت دوازده سال مشغول تألیف آن بود، ولی در اثاثی آن، کتب دیگری هم تصنیف کرده که «نقض معالم فخر رازی» از آن جمله است. کتاب ابتدا با الفاظی مشکل و عباراتی سنگین نوشته شده بود، که مؤلف در ثانویسی آن را با عباراتی ساده می‌نگارد تا به فهم همگان نزدیک باشد: «و اول وضع این کتاب را بر الفاظ مشکل و عویص جمع کردم، اما چون نظر کردم در حیز تقلیل افاده و استفاده یافتم؛ ثانیاً صلاح در آن دیدم که تبدیل کنم عویصات را به وضاحت و معضلات و به مبینات تا فایده در زمین عجم عام گردد و حقوق از دست رفته حضرت شاه ولایت و سایر ائمه معصومین علیهم‌السلام در امر زمامداری مسلمین به رشته تألیف کشیده‌است. مقدمه کتاب با شرماری عقاید شیعه و اوصاف شعیمان آغاز می‌شود و ۲۸ باب به سامان می‌رسد. باب اول در اقسام علم، باب دوم در اقسام نعم الهی، باب سوم در بیان مذاهب اهل سنت... و باب بیست و هشتم در خروج امام حسین علیهم‌السلام از مکه است. برخی از مطالب تاریخی و نکات کلامی در این کتاب دیده شده که مختصر به آن می‌باشد و منشأ و منبغی هم برای آن‌ها ذکر کرده‌است. دیگر از ویژگی‌های کتاب، بهره‌گرفتن از آثار ضد اموی و نویسندگان محب اهل‌بیت علیهم‌السلام است که برخی از آن آثار از بین رفته‌اند؛ کتاب‌های: «حواصی فی مذمات معاویه»؛ «مطالب بنی‌امیه» از آن جمله‌اند.

چاپ‌های کامل بهائی

- ۱- چاپ سنگی بمبئی؛
- ۲- چاپ مؤسسه طبع و نشر قم در دو جلد، به سال ۱۳۷۶ق
- ۳- چاپ مکتب مرتضوی در دو جلد، سوق بین‌الرحمین، بی‌تا؛
- ۴- چاپ مکتبه مصطفوی، بی‌تا، بی‌جا؛
- ۵- تحقیق وتصحیح اکبر مفسدقربوی، انتشارات مرتضوی، تهران، به سال ۱۳۸۲، چاپ دوم، ۱۳۸۸ش.
- منابع**: کامل بهائی، مقدمه مؤلف؛ مفاخر اسلام، ج ۴ از علی دونای؛ مقالات تاریخی از رسول جعفریان، دفتر چهارم؛ رساله اربعین، چاپ‌شده در مجله مشکوة، شماره ۱۳ و ۱۲، پاییز و زمستان ۱۳۶۵ به تصحیح آقای نجیب مالیل هروی.

تهیه و تنظیم: عباسعلی مردی

آغاز ثبت‌نام مسابقات حفظ قرآن بانوان طلبه

معاون فرهنگی تربیتی مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواران از آغاز ثبت‌نام بانوان طلبه علاقه‌مند به شرکت در مسابقات قرآنی سال جاری خبر داد. به گزارش روابط عمومی حوزه علمیه خوارهان حجة‌الاسلام والمسلمین محمدتقی قندی با بیان این‌که پنجمین دوره مسابقات حفظ قرآن کریم با همکاری مرکز قرآن و عترت حوزه‌های علمیه برادران برگزار می‌شود، گفت: این مسابقه در سه مقطع حفظ کلیم، نصف و ثلث قرآن کریم به اجرا درمی‌آید. وی با بیان این‌که فراخوان اولیه به منظور ثبت‌نام طلاب در این مسابقه اعلام شده است، اظهار داشت: خوارهان طلبه تا ۱۰ شهریورماه فرصت دارند، آمادگی خود را برای شرکت در این مسابقه اعلام‌کنند. معاون فرهنگی تربیتی حوزه‌های علمیه خوارهان زمان برگزاری مسابقه را ۱۶ مهرماه اعلام کرد و ادامه داد: این مرحله از مسابقات حفظ قرآن همزمان با مسابقات حفظ قرآن حوزه‌های علمیه برادران به صورت کتبی به اجرا در می‌آید. براساس گزارش روابط عمومی حوزه‌علمیه خوارهان، وی این آزمون را مربوط به مرحله منطقه‌ای مسابقات حفظ قرآن کریم حوزه‌های علمیه خوارهان ذکر کرد و گفت: کسانی که در مرحله منطقه‌ای ۸۵ درصد امتیاز کل را کسب کنند، به مرحله سراسری راه پیدا می‌کنند. حجة‌الاسلام قندی در پایان خاطرنشان کرد: مرحله سراسری مسابقات حفظ قرآن کریم بانوان طلبه، استفاده سال جاری همزمان با برگزاری جشنواره سراسری قرآن کریم حوزه‌های علمیه خوارهان در کنار سایر رشته‌های این جشنواره به اجرا درخواهد آمد.